

handel zoo goed bekende en kostbare bontsoort van „skunkbisam, sealbisam” enz. De pels van de in Europa geboren dieren is echter bij lange na niet zoo goed als die van hun Amerikaansche voorouders; ze bleek vrijwel waardeloos.

Intusschen verspreidde zich de bisamrat snel langs de verschillende waterwegen, overal groote schade aanrichtend door ondergraving van den bodem van wei- en bouwlanden, dijken enz. In Bohemen hebben bisamratten al eens een groote dijkbreuk van 4 M. lang en 2 M. diep veroorzaakt. Het is interessant om te zien, hoe de kring, waarbinnen zij waargenomen zijn, zich van jaar op jaar op de kaart als een olievlek uitbreidt, ondanks den heftigen oorlog, dien men er in Duitschland tegen gevoerd heeft, sedert ze de rijksgrenzen zijn binnengedrongen.

De uitbreiding gaat gestadig door, en het is onvermijdelijk, dat ze ook binnen afzienbaren tijd ons land zullen bereiken. De muskusrat is reeds langs de oevers van den Rijn waargenomen.

Iedereen moet zoo spoedig mogelijk op de hoogte gebracht worden van dit naderende gevaar. Immers is een dier als dit, dat rivierdijken ondermijnt, misschien voor geen land zoo gevaarlijk als juist voor het onze.

De heer Jurriaanse dringt er met nadruk op aan, dat reeds nu, ook van regeeringswege, voorzorgsmaatregelen genomen zullen worden, algemeene bekendheid aan het gevaar gegeven, en de nadering in het oog wordt gehouden.

Voorts verwijzen wij naar het belangrijke artikel van H. A. van Dam in afl. 1 van den 28sten jaargang van De Levende Natuur. J. Hs.

Vogels bij Den Haag. — Sedert Januarije 1927 stellen de Haagse Trekwaarnemers onder leiding van de heer Tijnstra maandeliks een verslag samen van de waarnemingen in de afgelopen maand gedaan. Zij stellen zich voor, om maandeliks in „De Levende Natuur” hiervan het een en ander weer te geven. Het hele verslag kan er natuurlijk geen plaats vinden; de bedoeling is, om alleen de allermerkwaardigste waarnemingen er uit te nemen, bijv. een waarneming van een zeldzame vogel, een onverwachte trekbeweging, een bijzonder duidelijke trekbeweging of een waarneming van achterblijvers of voorttrekkers.

Het waarnemingsgebied omvat o.a. het strand ten N. van de Schev. visschershaven (Noorderstrand), idem ten Zuiden er van (Zuiderstrand). Op 't Zuiderstrand de Delflandse hoofden, de mond van het afvoerkanaal, daar dicht bij de radio-antenne Scheveningen (Slechtvalken). Verder Meijndel (met Vijfhoek, Bierlap enz.), jachtduin Monster, de Beer en niet te vergeten de stad Den Haag zelf met Zorgvliet, Schev. bosjes, Haagse bos, Hofvijver, Bosjes van Poot enz.

Eén van onze waarnemers, P. Bouma, is in September naar Texel verhuisd, en stuurt vandaar zijn waarnemingen. Toch hebben we de naam „Klub van Haagse Trekwaarnemers” bewaard.

Achter elke waarneming staat, afgekort, de naam van de waarnemer.

De verklaring van die afkortingen is als volgt:

Beus = Van Beusekom; Bou = P. J. Bouma; En = Ph. Enters; Kooi = Fr. Kooimans; Lu = L. Tinbergen; Mien = M. Tijnstra; Tijn = G. J. Tijnstra; Tin = N. Tinbergen, sekr., Bentinckstraat 146, Den Haag; Wal = K. Waldeck; Wey = H. Weyman.

De volgorde is volgens de lijst van Van Oordt en Verwey.

Hier volgen de verslagen over September en Oktober 1927.

September: 57 *Kuifeend* 14-9. 1 jong, Afvoerkanaal. Blijft enige weken (Wal). — 117 *Morinelplevier* 15-9. 3 in winterkleed, strand Hoek (Beus, Tin), 16-9. 1 idem (Beus, Tin), 21-9. 20 tussen goudplevieren, Jachtduin Monster (Wal). — 131 *Paarse strandloper* 18-9. Voor 't eerst in 3 ex. weer op de Noordpier (Hoek). — 165 *Skandinaafse Kleine Mantelmeeuw* 24-9. 1 jong, haven (Wal); 26-9. 1 volw. en 1 haast uitgekleurde, Noorderstrand (Tin), 26-9. 1 volw. Afvoerkanaal (Lu). — 170 *Dwergmeeuw* 18-9. 1 jong, Afvoerkanaal (Kooi), 198 *Hop* 12-9. 1 op het begroeide strand, Hoek (Tin). — 329 *Kruisbek* 8-9. 1 in duindoorns, Hoek (Tin), 12-9. 2 in kardinaalsmuts, Bosjes van Poot (Wal), 19-9. 1 Laan van Poot (Tin). — 349 *Sneeuwgorst* 22-9. 1 jong, Afvoerkanaal (Wal).

Oktober 1927: 16 *Jan van Gent* 16-10. 1 volw. en 1 jong naar Z.-W. Noordpier

Hoek (Wey). — 32 *Wilde Zwaan* 18—10. 3 volw. en 3 jongen Eierland (Bou). — 61 *Eidereend* 18—10. 1 in zee bij Ter Heyde (Wey). — 71 *Grauwe Kiekendief* 23—10. 1, de Mey (Bou). — 131 *Paarse Strandloper* 8—10. 1 Noordpier Hoek (Kooi); 15—10. idem (Kooi); 19—10. 4 Schev. haven (Wal); 22—10. 2 Noordpier Hoek (Kooi); 26—10. 3 Schev. haven (Wal). — 135 *Kleinste Strandloper* 2—10. 1 Slufter (Bou). — 152 *Poel-snip* 12—10. 1 Eierland (Bou). — *Skand. Kl. Mantelmeeuw* 2—10. 1 Slufter (Bou); 18—10. Schev. haven (Wal); 30—10. 1 Slufter (Bou). — 237 *Nachtegaal* 9—10. 1 de Koog (Bou). — 266 *Zwartgr. Vliegenvanger* 16—10. gehoord Haagse Bos en Wassenaar (Beus); 23—10. 1 de Muy (Bou). — 329 *Kruisbek* 1—10. 4 bij den Burg (Bou); 6—10. 6 bosjes van Poot (Wal); 10—10. 9 bosjes van Poot (Wal). — 349 *Sneeuwgors* 16—10. 40 Slufter (Bou); 22—10. 10 Afvoerkanaal (Wal); 30—10. 8 Slufter (Bou), 50 Strand bij Slufter (Bou).

Het zwemmen van alen enz. Het deed mij enigszins vreemd aan in het artikel van den heer Enno van Gelder over „Het zwemmen van bloedzuigers en alen” (afl. 4, blz. 106 van dezen jaargang) te lezen, dat eenige biologen hem geenerlei antwoord konden geven op zijn vraag, hoe het mogelijk is, dat uit zoo'n oogenschijnlijk alleen dwarse beweging een voorwaartsche kan ontstaan.

Stempell en Koch, *Elemente der Tierphysiologie* (zweite Auflage 1923), welk boek ik gebruikt heb gedurende mijne studie aan de Nederlandsche Universiteit, rangschikt de beweging dezer dieren tot de „wormvormige” bewegingen (zie blz. 392, St. en K.). Zooals de heer E. v. G. juist heeft gevonden, bestaat zij uit 2 componenten door St. en K. alsdus in schema voorgesteld.

Loopen de golfbewegingen in één vlak, zooals bij alen en bloedzuigers, dan ontstaat een stootbeweging als door den heer E. v. G. beschreven, loopen deze echter in een spiraal, dan treedt *rotatie* van het lichaam op. In principe stellen St. en K. de wormvormige beweging dan ook gelijk met de zweepbewegingen der protozoa, waarbij ook rotatie waar te nemen is, alleen is hiervan de mechanica nog wat gecompliceerder en leidt deze tot het ontstaan eener schroefbeweging (zie verklaring St. en K., blz. 20.).

Waar de heer E. v. Gelder zich klaarblijkelijk voor de mechanica der dierlijke bewegingen interesseert, is het misschien niet ondienstig hem naar de daarop betrekking hebbende hoofdstukken van genoemd werk te verwijzen.

J. TEN HAGEN.

Uit den koers. — Door een jager werd eind October achter de „Fransche Kamp” tusschen Bennekom en Heelsum een voor deze streek zeer zeldzaam voorkomende *Roerdomp* geschoten. De vogel, die niet afgemat of ziek scheen, vloog uit de heide op en werd door den schutter, die zelfs nooit van de soort gehoord had, voor een houtsnip gehouden. Dit gebied van uitsluitend hei en bosch is een zeer onaangenaam verblijf voor den roerdomp, die nog uiterst spaarzaam in de Geldersche Vallei, ten Z. van Veenendaal huist, doch uiteraard op „het hoog” geheel onbekend is.

Merkwaardigerwijze werd enkele weken nadien ook onder Oosterbeek, waar evenmin passende gelegenheid tot oponthoud bestaat, een exemplaar dezer vogelsoort buitgemaakt. Beide vogels zijn dus wel zeer uit den koers geraakt.

Wageningen, Nieuwjaar 1928.

A. B. WIGMAN.

